

ІСТОРІЯ КУРЕНЯ ІМЕНІ КНЯЗЯ СВЯТОСЛАВА УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

У статті досліджено історію куреня ім. князя Святослава, який у вересні 1943 — січні 1944 р. входив до загону ім. Івана Богуна групи «Турів» Української повстанської армії. З'ясовано організаційну структуру куреня та її еволюцію, встановлено справжні імена низки командирів підрозділів. Крім того, описано бойові дії, які вели сотні куреня проти німецьких окупантів і польських партизанських загонів у сучасних Володимир-Волинському й Турійському районах Волинської області.

Ключові слова: Волинь, група «Турів», загін ім. І. Богуна, курінь ім. князя Святослава, Василь Лук'ячук (Бескид), «Січ».

Igor Bigun

HISTORY OF THE PRINCE SVIATOSLAV BATTALION OF THE UKRAINIAN INSURGENT ARMY

In this article, the history of the Prince Sviatoslav Battalion which was a part of the Ukrainian Insurgent Army Ivan Bogun Detachment of the "Turiv" Group is investigated. For the first time in the historiography the battalion's organizational structure and its evolution are thoroughly studied, as well as structure of companies, consisted of: "Viter" (later "Orlyk"), "Batko Bogun", "Zaberezhny" and "Svitlana" NCO School. The battalion's numerical strength ranged between 425 and 586 men.

In addition, warfare waged by companies of the battalion against the German occupiers and Polish partisan units in the modern Volodymyr-Volynsky and Turysk districts is described. These were numerous clashes with the Nazi occupational units from Volodymyr-Volynsky garrison (German troops and local police), road ambushes, and the massive assaults on the Polish Resistance stronghold in the town of Kupychiv.

Finally, reasons of the battalion disband in the early 1944 are analysed. They include partial demobilization and reorganization of units in order to prepare for future crossing of the German-Soviet frontline. In the middle of January, 1944 two new companies were created on the basis of the Prince Sviatoslav Battalion elements.

Key words: Volhynia, "Turiv" Group, Ivan Bogun Detachment, Prince Sviatoslav Battalion, Vasyl Lukyanchuk-'Beskyd', "Sich".

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020

© Бігун І., 2020

Українська повстанська армія виникла в роки Другої світової війни на Волині на основі структури підпілля Організації українських націоналістів (бандерівців) як її збройна сила для боротьби за незалежність України. Чисельність формувань УПА зростала протягом усього 1943 р., і на початок осені армія поділялася на групи «Заграва», «Богун» і «Турів». Третя група перебувала здебільшого у Волинській області та мала у підпорядкуванні три загони. Один із них, загін ім. І. Богуна, діяв у південно-західній частині області (Володимиро-Горохівська округа ОУН / військовий надрайон «Степ»), а його базою була т. зв. «Січ» у Свинаринському лісовому масиві на межі сучасних Володимир-Волинського й Турійського районів. Саме залогою «Січі» був один із куренів загону — 031 ім. князя Святослава.

Бойовий шлях куреня ім. князя Святослава, як і інших підрозділів загону групи «Турів», донедавна залишався майже цілковито поза увагою дослідників. Короткі згадки про курінь можна знайти лише в довідковій літературі — у біограмах на самого курінного та підлеглих командирів (Антонюк Я. (2), 2014. С. 103, 317, 414–416, 423, 500, 581, 594, 607–608, 627, 729; Літопис УПА. Т. 14, 2010. С. 69, 71, 121; Содоль П., 1995. С. 11, 165–166). Також окремі епізоди з історії куреня наведені у працях, де описуються бої за с. Купичів у контексті другої польсько-української війни (Антонюк Я. (1), 2014. С. 213–217; Ольховський І., 2011. С. 114). Проте більшість цих публікацій подає хибні дані або про час існування підрозділу, або про його назву, або стосовно приналежності згаданої особи до куреня ім. кн. Святослава. Організаційна структура куреня ім. кн. Святослава, яку наводить історик Ярослав Анто-

нюк, теж спростовується джерелами (Антонюк Я. (2), 2014. С. 827–829).

Проте без вивчення історії цього формування УПА неможливо належно досліджувати визвольну боротьбу в регіоні Володимиро-Горохівської округи ОУН за німецької окупації. Дослідження бойових дій, які вели підрозділи куреня під командуванням Бескида, здатне суттєво доповнити загальну картину боротьби УПА проти німецьких окупантів і в ситуації другої польсько-української війни. Зокрема, у боях із польськими партизанами за важливий опорний пункт Купичів саме відділи куреня ім. кн. Святослава були головною ударною силою.

Метою статті є дослідження обставин утворення, організаційної структури, командного складу й бойових дій куреня ім. князя Святослава.

Створення загону ім. Івана Богуна почалося в кінці серпня 1943 р. Основою нового формування під командою Володимира Луня (Лівара) став загін «Січ» зі штабом у с. Вовчак Вербського району. На середину вересня 1943 р. йому підпорядковувалися курені 07 Миколи Ткачука (Голуба) (Устилузький і Вербський райони), 08 Павла Скиби (Мирона) (Порицький, Горохівський і Берестечківський райони) й окремі сотні (Вовк О., 1999. С. XVII, XIX; Коханська Г., 2008, С. 86–87)⁴².

25 вересня в загоні ім. Богуна було створено курінь Ч. 3 із 7-ї і 8-ї сотень, а також сотні Нестора Шпака (Вітра) й підстаршинської школи, які базувалися на «Січі». На чолі куреня став Василь Лук'янчук (Бескид)⁴³. Відділом Вітра вже з початку жовтня 1943 р. командував Василь Горун (Орлик), тому що Шпак дістав підвищення на командира 08-го куреня. Ця сотня мала № 2, називалася іменем Івана Мазепи й існувала на «Січі» з березня 1943 р. Отже, сотня Орлика дислокувалася при штабі загону ім. Богуна (с. Вовчак та довколишні села)⁴⁴ (Літопис УПА. Нова серія. Т. 14. С. 111).

Першою сотнею на «Січі» в жовтні — листопаді 1943 р. іменувалася підстаршинська школа в с. Мочулки (нині Мочалки Турійського району). Вона діяла від 30 травня 1943 р. під найменуван-

ням «Юнацька і підстаршинська школа ім. Головного Отамана Симона Петлюри» (криптонім «Світлана»). Протягом серпня — вересня 1943 р. школа під командуванням Бескида призупинила навчання, а курсанти виїжджали на бої з німцями та поляками⁴⁵.

Очолити курінь, Бескид переформував школу в сотню й передав керівництво нею чотовому Олександрю Денисюку (Вороні). 26 жовтня з відновленням вишкільного процесу сотню «Світлана» (134 інструктори й курсанти) вилучили з куреня та підпорядкували безпосередньо штабові загону ім. Богуна⁴⁶.

7-ма сотня існувала від травня 1943 р. в південно-західній частині Володимир-Волинського р-ну (рис. 1). Номер сотні походив від номера VII, який район мав у підпіллі ОУН (Коханська Г., 2008. С. 27)⁴⁷. Наприкінці вересня відділ привів його командир Богун (він же Батько і Батько Богун) на терен лісів між селами Хворостів Володимир-Волинського району і Губин Озютичівського району⁴⁸.

8-ма сотня у другій половині серпня під проводом Дмитра Марченка (Забережного) воювала проти німецьких окупантів та їхніх поплічників у частині Вербського району на північний схід від м. Володимир-Волинський⁴⁹.

Свій наказ № 1 Бескид видав 1 жовтня 1943 р. і вимагав від підлеглих упорядкувати господарчий стан своїх відділів⁵⁰. У другому наказі того ж дня курінний наказував «негайно приступити до ідеологічного вишколу командного складу та стрільцтва сотень»⁵¹. Як це відбувалося, описав стрілець сотні Богуна Василь Постолюк (Корч) на радянському допиті: «Будучи в банді УПА, до нас систематично привозив якийсь чоловік ... націоналістичну літературу, в якій населення України закликалося до боротьби проти німців і радянської влади за Самостійну Україну»⁵².

Станом на 10 жовтня в документації загону ім. Богуна зафіксовано номер куреня Бескида — 09, який продовжував нумерацію двох інших куренів (рис. 2). А з 10 листопада в курінних документах підрозділ усе частіше іменували № 1,

⁴² Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). Ф. 3833. Оп. 1. Спр. 3. Арк. 1; Спр. 6. Арк. 1, 4, 12–13; Спр. 32. Арк. 23–23 зв.

⁴³ ЦДАВО України. Ф. 3838. Оп. 1. Спр. 6. Арк. 9; Спр. 31. Арк. 101; Спр. 32. Арк. 48 зв.

⁴⁴ Архів Управління Служби безпеки України у Волинській області (АУСБУ Волинь). Спр. 12435. Архівно-слідча справа Перчика Івана Васильовича. Арк. 22; ЦДАВО. Ф. 3838. Оп. 1. Спр. 6. Арк. 36; Спр. 17. Арк. 16; Спр. 32. Арк. 24 зв, 56–58 зв, 60, 68, 74.

⁴⁵ ЦДАВО України. Ф. 3833. Оп. 1. Спр. 32. Арк. 48 зв., 49–49 зв.; Спр. 31. Арк. 53–93, 65; Спр. 38а. Арк. 1.

⁴⁶ ЦДАВО України. Ф. 3833. Оп. 1. Спр. 6. Арк. 9, 36; Спр. 31. Арк. 52.

⁴⁷ АУСБУ Волинь. Спр. 67853. Арк. 27–28.

⁴⁸ ЦДАВО України. Ф. 3838. Оп. 1. Спр. 32. Арк. 5–6 зв; АУСБУ Волинь. Спр. 12435. Арк. 11.

⁴⁹ ЦДАВО України. Ф. 3838. Оп. 1. Спр. 32. Арк. 68 зв — 69.

⁵⁰ ЦДАВО України. Ф. 3838. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 3, 17.

⁵¹ Там само. Арк. 18.

⁵² АУСБУ Волинь. Спр. 1577. Архівно-слідча справа Голода Миколи Купріяновича. Арк. 32.

Рис. 1. Район дій відділів куреня ім. князя Святослава.
У західній частині карти — м. Володимир-Волинський. (Фрагмент радянської карти 1931 р.).

Організаційна структура куреня Бескида (жовтень 1943 р.)

Рис. 2. Організаційна структура куреня ім. кн. Святослава станом на жовтень 1943 р.⁵³

⁵³ Тут і далі скорочення в таблицях: к-р — командир.

або ж 031 (1-й курінь третього загону)⁵⁴. Не пізніше 18 листопада курінь 031 був названий іменем князя Святослава (рис. 3)⁵⁵. Окрім нього, в загоні ім. І. Богуна на той час був курінь 032 ім. П. Сагайдачного (колишній 08-й).

19 листопада курінний Бескид видав наказ про реорганізацію куреня та звільнення козаків, які не бажали продовжувати службу. І якщо на 1 листопада відділ складався із 7-ї, 8-ї та 2-ї сотень під командою відповідно Богуна, Забережного і Орлика, то 20 числа 2-га сотня стала 1-ю (0311),

7-ма перетворилася на 2-гу (0312), 8-ма дістала № 3 (0313) (Літопис УПА. Нова серія. Т. 14, 2010. С. 107–108)⁵⁶. 10 грудня Забережний і Богун помінялися місцями: їхні сотні стали відповідно другою і третьою (рис. 4)⁵⁷.

Чисельність підрозділу в жовтні — грудні 1943 р. варіювалася в діапазоні від 425 до 586 вояків, що пов'язано з вилученням вишкільної сотні, втратами в боях, дезертирством вояків, поповненням куреня добровольцями, частковою демобілізацією (табл. 1)⁵⁸.

Організаційна структура куреня Бескида (2-га половина листопада 1943 р.)

Рис. 3. Організаційна структура куреня ім. кн. Святослава станом на другу половину листопада 1943 р.

Організаційна структура куреня Бескида (грудень 1943 р.)

Рис. 4. Організаційна структура куреня ім. кн. Святослава станом на грудень 1943 р.

⁵⁴ ЦДАВО України. Ф. 3833. Оп. 1. Спр. 19. Арк. 31; Спр. 26. Арк. 68; Спр. 27. Арк. 13–16; Спр. 31. Арк. 9, 44, 171.

⁵⁵ Там само. Спр. 10. Арк. 15

⁵⁶ Там само. Спр. 10. Арк. 17; Спр. 13. Арк. 2, 5, 7; Спр. 27. Арк. 13–16.

⁵⁷ Там само. Спр. 13. Арк. 18; Спр. 27. Арк. 22–28 зв; Спр. 32. Арк. 32.

⁵⁸ Там само. Спр. 6. Арк. 107; Спр. 27. Арк. 12–13, 16–18, 20, 22, 24, 28–29; Спр. 29. Арк. 1; Спр. 31. Арк. 39, 100–101.

ЧИСЕЛЬНІСТЬ ОСОБОВОГО СКЛАДУ КУРЕНЯ ім. КН. СВЯТОСЛАВА
(ЖОВТЕНЬ — ГРУДЕНЬ 1943 р.)

Дата	Загальна кількість вояків
10 жовтня	562
20 жовтня	569
30 жовтня	443
11 листопада	586
20 листопада	474 (за ін. даними, 481)
30 листопада	474
10 грудня	432 (за ін. даними, 425)
18 грудня	463
27 грудня	470
28 грудня	450

Найдокладніше збереглися хроніки бойових дій VII сотні Богуна. Складався відділ із чот Миколи Голода (Слюсаря), Івана Михальчука (Цвіта), Василя Приступи (Степового) і Захара Сташука (Веселого) (чота важких кулеметів). Вогневу міць сотні доповнювала мінометна ланка (міномети 82 та 50 мм). Політкерівником сотні був Корінь⁵⁹. Наприкінці вересня сотня налічувала 225 бійців, і протягом осені — зими її чисельність коливалася в діапазоні 198–207 осіб⁶⁰.

У ніч з 21 на 22 вересня 1943 р. бійці сотні замінували шосе в с. Микуличі Володимир-Волинського району. Невдовзі на одній із мін підірвалася німецька машина з 4-ма пасажирами. 22 вересня вояки сотні Богуна під час облави в лісі схопили 3-х поляків, яких розстріляли⁶¹. До кінця місяця й протягом першої декади жовтня сотня укріплювала табір у Губинському лісі, рила шанці й барикадувала підступи до нього⁶².

Єдина за цей час надзвичайна подія сталася в ніч з 27 на 28 вересня. Дезертирувало 20 стрільців-східняків⁶³. Чотовий Сташук розповідав детальніше про цей епізод:

«...сотню “Богуна” в с. Бискупичі [нині Нехвороща, – І. Б.] німці оточили, багато розбіглося із сотні, я теж утік додому в с. Селець. Через кілька днів до мене на квартиру прийшов заступник чотового “Слюсаря” “Хмурий” [Петро Єдинак. —

І. Б.] із запискою від сотенного “Богуна”. У записці був наказ зібратися в Губинському лісі. Я із “Хмури” почали виконувати розпорядження “Богуна”. За два дні нам на допомогу від “Богуна” був присланий “Григор”, і ми із сіл Чесний Хрест, Селець, Навратин, Житані і Хмелів зібрали 12 дезертирів і доставили в Губинський ліс»⁶⁴. Наступного дня сотенний перед строем оголосив покарання: одного з дезертирів розстріляли на місці, а решта отримала від 50 до 100 ударів палицею⁶⁵.

12 жовтня чотири бійці патруля сотні долучилися до самооборони с. Житані Володимир-Волинського р-ну й відбили напад 11 польських вояків. Розібравшись із нападниками, патруль обстріляв іншу групу, яка грабувала с. Селець, розташоване поруч. Потрапивши під вогонь, 15 поляків утекли⁶⁶.

14 жовтня рій сотні Батька Богуна мав сутичку з польським загonom на полях біля с. Бегета (одного поляка вбили). 18 жовтня диверсійна група сотні натрапила на поляків у лісі поруч. Перестрілка для супротивника закінчилася так само, як і попередня. Втрат у повстанців не було⁶⁷.

У ніч із 19 на 20 жовтня два рої вирушили в с. Микуличі, Яковичі, Березовичі та Хмелів Володимир-Волинського району, щоб організувати засідку на німців з польськими поліціантами, котрі мали приїхати по контингент. Удень 2-й рій

⁵⁹ ЦДАВО України. Ф. 3838. Оп. 1. Спр. 13. Арк. 14, 101–107; Спр. 29. Арк. 169.

⁶⁰ Там само. Спр. 31. Арк. 6–7, 11–16, 18, 21, 24–26; Спр. 32. Арк. 5–6 зв.

⁶¹ Там само. Спр. 32. Арк. 70–71.

⁶² Там само. Спр. 32. Арк. 71–72.

⁶³ Там само. Спр. 26. Арк. 30.

⁶⁴ АУСБУ Волинь. Спр. 9038 фп. Архівно-слідча справа Сташука Захара Дементійовича. Арк. 24–24 зв, 33.

⁶⁵ Там само.

⁶⁶ ЦДАВО України. Ф. 3838. Оп. 1. Спр. 32. Арк. 73 зв.

⁶⁷ Там само.

розібрав міст у Хмелеві і розбив польський загін, вояки крали картоплю у Підгайцях неподалік. П'ятеро поляків загинуло, решта втекла. Німці, однак, так і не з'явилися⁶⁸.

25 жовтня рій на чолі з чотовим Слюсарем знищив трьох поліціантів-поляків у с. Микуличі (за іншими даними, це були німці). 2-й рій під командуванням інструктора Федора Костюка (Щиткова) того ж дня відбив напад поляків на Бегету (12 загиблих ворогів). У тій же Бегеті застава 2-го рою 2-ї чоти на чолі з Цвітом влаштувала засідку на поляків (до 50 солдатів) і у двогодинному бою застрелила чотирьох із них. 28 жовтня і 4–5 листопада відбулися чергові сутички з поляками в Бегеті (Сергійчук В., 2003. С. 298)⁶⁹.

12 листопада командування групи «Турів» замислило операцію проти загонів Армії крайової (АК) Владислава Чермінського (Ястшомба), Станіслава Кандзелеви (Кані) й Міхала Фіялки (Сокула), які узяли с. Купичів Турійського району й околиці. Відтоді, як 11 листопада німецька залога залишила це поселення, воно перетворилося на головну польську твердиню на тому терені (Антонюк (1), 2014. С. 212).

Чота Степового сотні Богуна й чота Сергія Мороза (Крука) з підстаршинської школи за підтримки двох гармат під загальним керівництвом Бескида захопили с. Купичів і Радовичі, відбивши контратаку. Поляки втратили шістьох вояків загиблими, чота Степового — трьох⁷⁰. Втім, у центрі села, біля будівлі свого штабу, аківці зуміли відкинути повстанців, а загін із с. Засмиків Ковель-

ського району ударив їм у фланг. Так Купичів залишився за поляками (Антонюк (1), 2014. С. 213–214; Літопис УПА. Нова серія. Т. 14, 2010. С. 107; Ольховський І., 2011. С. 114)⁷¹.

22 листопада новий наступ розгорнули 2-й рій на чолі з Цвітом, 50 стрільців сотні «Орлика», 10 кавалеристів при кулеметній тачанці і двох мінометах. Унікальний випадок в історії УПА: наступ піхоти підтримував саморобний танк, змайстрований у слюсарні на «Січі» (рис. 5). Як і попереднього разу, поляки чинили запеклий опір. На допомогу купичівцям знову прийшли «Ястшомб» і «Сокул» — загальна кількість оборонців, за даними УПА, сягала 300 бійців⁷² (Ольховський І., 2011. С. 114).

Під с. Літином група Цвіта наскочила на сильний вогонь поляків і втратила чотирьох людей, в тому числі чотового. У танку скінчилося паливо, тому під ворожим вогнем стрільці зняли з нього гармату, а саму бронемашину спалили. За весь день бою з 9.00 до 20.00 сили УПА так і не змогли зламати опір купичівської залози, тому й цього разу змушені були відступити. За їх даними, польські втрати в бою склали від 40 до 175 загиблих, але це явно велике перебільшення (Антонюк (1), 2014. С. 213–214)⁷³.

Наприкінці листопада 1943 р. полеглого Цвіта на посаді 2-го чотового сотні 0312 заступив Федір Ліщук (Скорий). Відбулися перестановки в інших чотах: замість Степового 3-тю чоту очолив Веселий, а чотовим важких кулеметів і мінометів став Олександр Індзинський (Бойченко)⁷⁴.

Рис. 5. Вояк загону АК «Сокула» Станіслав Беднарек (Круль) біля пошкодженого танка УПА на вулиці Купичева

⁶⁸ ЦДАВО України. Ф. 3838. Оп. 1. Спр. 32. Арк. 74.

⁶⁹ Там само. Спр. 32. Арк. 7, 74–75 зв.; Спр. 37. Арк. 1.

⁷⁰ Там само. Спр. 15. Арк. 3; Спр. 32. Арк. 7 зв., 66, 75, 77; Спр. 35. Арк. 38.

⁷¹ Там само. Спр. 15. Арк. 77; Спр. 32. Арк. 49 зв. — 50.

⁷² Там само. Спр. 32. Арк. 20, 56, 77.

⁷³ Там само. Спр. 15. Арк. 3; Спр. 27. Арк. 16; Спр. 32. Арк. 7 зв., 56, 77.

⁷⁴ Там само. Спр. 13. Арк. 7; Спр. 19. Арк. 5; Спр. 29. Арк. 169; Спр. 31. Арк. 33 зв.

25 грудня відбувся третій штурм Купичева. Чота Веселого й 1-ша чота підстаршинської школи на чолі з її комендантом Олексом Мельником (Чорноморцем) розташувалися в с. Літині як бойова охорона кінної сотні Гонти із загону ім. Богуна. Кавалеристи наступали двома групами — із заходу та сходу. На півночі польський загін під натиском куреня Олекси Шума (Вовчка) відступив із Засмиків на Літин. Купичівські загоны поляків пішли йому на допомогу і вдарили в тил курсантам. Їм довелося відходити, залишивши на полі бою тіло ройового Михайла Дещаківського (Довбача). Чота 3-ї сотні втратила чотирьох убитими. Західна кінна група теж наштовхнулася на польську заставу, яка відбила атаку⁷⁵.

Це була остання спроба групи «Турів» узяти Купичів. Надалі від цієї думки відмовилися. А поляки спалили решту української частини села — загинуло 26 українців, які ще там залишалися (Антонюк (1), 2014. С. 217).

Про результативність підрозділів 0312 сотні за половину 1943 р. можна судити за зізнаннями чотового Веселого: «Були випадки отримання даних УПА про те, що на сусідні села наїжджали німці й польська поліція, яка грабувала й убивала мирних жителів, тобто нападала на села. На підставі таких даних я як командир взводу-чоти виїжджав приблизно до 30 разів зі своїм взводом в ці села для боротьби з німцями й польською поліцією»⁷⁶.

Сотня Дмитра Марченка (Забережного) дислокувалася в Гнійненському лісі, а її діяльність поширювалася на схід від залізниці Володимир-Волинський — Ковель. Оскільки в підпільній мережі цей район мав номер VIII, то сотня повторювала його. Сотенним політвиховником був Володимир Луцьок (Дружба) (Антонюк (2), 2014. С. 425, 450)⁷⁷. Під орудою Забережного й Дружби в жовтні — листопаді 1943 р. було від 106 до 132 стрільців при одному 82-міліметровому мінометі⁷⁸.

Головними противниками вояків 8-ї сотні були експедиції німців, козаків та польської поліції з Володимира-Волинського, які грабували села. Джерела фіксують напади поляків на застави сотні у с. Когильне та Могильне Вербського району 27 і 28 вересня 1943 р. Без власних втрат повстанці знищили чотирьох ворожих солдатів (Сергійчук В., 2003. С. 286)⁷⁹.

31 жовтня 1943 р. 300 німців, польських поліцаїв і козаків вибили повстанців з позицій у районі с. Когильне й узяли чотирьох полонених із застави в сусідньому Новому Осередку. 1 листопада, скориставшись відсутністю повстанських застав, поляки пограбували Когильне без жодного опору й повернулися до Володимира. Підрозділ 8-ї сотні повернувся до села тільки вночі (Літопис УПА. Нова серія. Т. 14, 2010. С. 108)⁸⁰.

Та коли 2 листопада вороги в кількості до 200–300 осіб повторно напали на село, вони натрапили на серйознішу відсіч. Застава Забережного знищила в бою шістьох польських поліцейських (Літопис УПА. Нова серія. Т. 14, 2010. С. 108–109)⁸¹. Так само 7 листопада застава № 3 перешкодила німцям з поляками грабувати колонію Новий Осередок. Як і у випадку з Когильним, окупанти не заспокоїлися і 10 листопада 50 фірманками приїхали вдруге. Застава відбила наступ без власних жертв, а ворог втратив двох поліцаїв (Літопис УПА. Нова серія. Т. 14, 2010. С. 108–109).

У ніч з 12 на 13 листопада поляки напали на с. Могильне й колонію Новий Осередок. У селі вони спалили 26 господарств і вбили двох жінок, а в колонії знищили шість господарств і вбили одного чоловіка цивільної варті. Упівські застави дали бій, і в Могильному вбили шістьох поляків, а в Новому Осередку — трьох при власних втратах в одного пораненого стрільця (Літопис УПА. Нова серія. Т. 14, 2010. С. 108–109).

У ніч з 16 на 17 листопада сотня Забережного стала на заваді польському підрозділу, який палив Когильне. Нападників, котрі втратили одного бійця, вдалося вигнати, але згоріло 33 хати, були жертви серед населення, постраждала й худоба (Сергійчук В., 2003. С. 325).

Польська поліція ще кілька разів атакувала сотню Забережного: 17 листопада в селах Могильне і Старий Осередок (2 вбитих поліцистів), 25 листопада, 8 і 28 грудня в Старому Осередку, але в усіх випадках безуспішно (Літопис УПА. Нова серія. Т. 14, 2010. С. 108)⁸².

7 грудня 120 німців у супроводі двох танкеток вдерлися в села Могильне й Гнійне. Під натиском цієї сили повстанці змушені були відступити, втративши одного вояка⁸³.

Сотня ім. Мазепи, як ми писали вище, була найстаршою. Проте джерела дають змогу відтворити хроніку її бойових дій восени 1943 р.

⁷⁵ АУСБУ Волинь. Спр. 9038 фп. Арк. 37; ЦДАВО України. Ф. 3833. Оп. 1. Спр. 13. Арк. 105; Спр. 15. Арк. 3; Спр. 32. Арк. 9, 20, 33, 50 зв., 61; ЦДАВО. Ф. 3833. Оп. 1. Спр. 32. Арк. 20.

⁷⁶ Там само. Арк. 41 зв.

⁷⁷ ЦДАВО України. Ф. 3838. Оп. 1. Спр. 17. Арк. 8, 18.

⁷⁸ Там само. Спр. 31. Арк. 14, 28, 44–46, 98.

⁷⁹ Там само. Спр. 26. Арк. 30.

⁸⁰ Там само. Спр. 3а. Арк. 31.

⁸¹ Там само. Спр. 3а. Арк. 32.

⁸² Там само. Спр. 29. Арк. 26; Спр. 30. Арк. 13; Спр. 31. Арк. 14 зв.

⁸³ Там само. Спр. 27. Арк. 27 зв.; Спр. 31. Арк. 14 зв.

уривчасто. Так, 15 листопада підрозділи сотні брали участь в операції проти червоних партизанів у с. Завидові Порицького району, а 16 листопада — проти поляків (невідомо де). 22 листопада стрільці Орлика наступали разом з іншими на Купичів (Літопис УПА. Нова серія. Т. 14, 2010. С. 107)⁸⁴. Але більшу частину часу сотня Орлика стояла на своїх позиціях у Свинаринському лісі.

Станом на 1 грудня 1943 р. 1-ша сотня імені Івана Мазепи складалася з 4 чот: 1-ша несла службу в с. Домінополі Вербського району (командир Іван Перчик (Явір)), 2-га — у с. Блаженник (командир Іван Федотов (Тимошенко)), 3-тя — у с. Буди-Осівські (командир Петро Панасюк (Хмара)), 4-га — у с. Вовчак (командир Опанас Шевчук (Соکیل)). Чисельність сотні в листопаді — грудні становила від 135 до 151 бійця⁸⁵.

За словами Івана Перчика, його чота, яка складалася переважно з бійців літнього віку, а також з 20 азербайджанців, не виїжджала на боротьбу з німцями й партизанами, а охороняла млин і майстерні з виробництва мила й ковбаси⁸⁶. Проте щонайменше один раз, 14 грудня, чота Явора спільно з чотами Хмари й Сокола робила засідку на німців у с. Свічів (щоправда, ті так не з'явилися)⁸⁷. До 20 грудня дні минали без особливих пригод, якщо не враховувати короткі перестрілки з поляками, які час від часу турбували чоту Тимошенка⁸⁸.

25 грудня сотня ім. Мазепи тримала заслін від поляків в с. Чорніїв Турійського району, у той час як тривав третій наступ УПА на Купичів. Хоча бій був запеклим, сотня втрат не мала, тоді як ворог втратив двох вершників. 30 грудня сотня Орлика повернулася на своє місце постою (Літопис УПА. Нова серія. Т. 14, 2010. С. 111).

Бойовий шлях куреня 031 ім. князя Святослава як цілісної одиниці добіг кінця з початком 1944 р. З метою підготовки до переходу радянсько-німецького фронту штаб групи «Турів» ще в грудні 1943 р. ініціював часткову демобілізацію загону ім. І. Богуна, а в січні розформував курені (Літопис УПА. Нова серія. Т. 2, 1999. С. 515; Там само. Т. 15, 2011. С. 138)⁸⁹. За наказом штабу групи від 3 січня 1944 р., курінний В. Лук'янчук (Бескид)

5 січня передав командування чинному на той час командирові загону П. Антонюку (Кліщеві)⁹⁰. Отже, сотні куреня ім. кн. Святослава поряд з іншими тепер підпорядковувалися безпосередньо штабу формування.

13 січня 1944 р. сотенний Орлик одержав наказ передати сотню 0311 сотенному Чубові. 16 січня відділи Забережного й Богуна переходили під командування сотенного Рубаша, щоб той переформував їх в одну сотню⁹¹. Так, із трьох сотень колишнього 031 куреня утворилося дві сотні загону ім. І. Богуна: відділи Рубаша (107 козаків) і Чуба (93)⁹².

Однак, судячи з документів, «3-тя сотня 1-го куреня» (60 козаків) існувала й після того, як Богун здав свою сотню Рубашу. Збереглися звіти за 21, 24 і 28 січня 1944 р., підписані відповідно псевдонімами Слюсар і Хмельницький⁹³. Захар Сташук підтверджував, що в останніх числах січня 1944 р. сотня Слюсаря стояла в с. Селець. Проте це була районна боївка, яка підпорядковувалася йому як військовому референтові Володимир-Волинщини, а не відділ загону ім. І. Богуна⁹⁴.

Екскурінний командир Василь Лук'янчук (Бескид) після своєї відставки порвав зв'язок з українським визвольним рухом і перейшов на бік нацистів (імовірно, вступив в Український легіон самооборони) (Антонюк (2), 2014. С. 423)⁹⁵.

Таким чином, утворення куреня імені князя Святослава було наслідком збільшення кількості формувань УПА, які оперували на теренах Володимиро-Горохівської округи у серпні — вересні 1943 р., і бажання командування налагодити єдину вертикаль управління військами. Курінь під командуванням В. Лук'янчука (Бескида) складався як з відділів, які раніше базувалися на «Січі», так і з тих, які передислокувалися з інших районів. Протягом осені 1943 р. й зими цілий підрозділ контролював Свинаринські ліси, шосе Володимир-Волинський — Луцьк і бився з німецьким гарнізоном у Володимирі й польською «пляцувкою» в Купичеві. У процесі підготовки до переходу фронту протягом січня 1944 р. курінь розформували, а більшість бійців перейшли у підпорядкування командирові загону П. Антонюку (Кліщу).

⁸⁴ ЦДАВО України. Ф. 3833. Оп. 1. Спр. 30. Арк. 13; Спр. 32. Арк. 56.

⁸⁵ АУСБУ Волинь. Спр. 12435. Арк. 14; ЦДАВО України. Ф. 3833. Оп. 1. Спр. 29. Арк. 166, 180, 182; Спр. 32. Арк. 58 зв.

⁸⁶ Там само. Арк. 14, 26.

⁸⁷ ЦДАВО України. Ф. 3833. Оп. 1. Спр. 32. Арк. 58.

⁸⁸ Там само.

⁸⁹ АУСБУ Волинь. Спр. 8054-фп. Архівно-слідча справа Брися Олексія Семеновича. Арк. 70 зв — 71; ЦДАВО України. Ф. 3833. Оп. 1. Спр. 6. Арк. 78.

⁹⁰ ЦДАВО України. Ф. 3838. Оп. 1. Спр. 12. Арк. 24.

⁹¹ Там само. Спр. 6. Арк. 135, 143.

⁹² Там само. Спр. 29. Арк. 136–137.

⁹³ Там само. Спр. 29. Арк. 140, 163; Спр. 31. Арк. 32.

⁹⁴ АУСБУ Волинь. Спр. 9038-фп. Арк. 32, 37, 51–51 зв.

⁹⁵ Там само. Арк. 27.

ДЖЕРЕЛА

1. Антонюк Я. Волинські чехи у визвольній боротьбі (на прикладі колонії Купичів). *Український визвольний рух*. 2014. 36. 19. С. 202–222.
2. Антонюк Я. Український визвольний рух у постатях керівників. Волинська та Брестська області (1930–1955). Торонто: Літопис УПА, 2014. 1069 с.
3. Вовк О. Вступ. *Літопис УПА. Нова серія. Т. 2. Волинь і Полісся: УПА та запілля 1943–1944* / упоряд. О. Вовк. Київ; Торонто, 1999.
4. Коханська Г. З Україною в серці. Спомини. Торонто; Львів, 2008. 384 с.
5. Літопис УПА. Нова серія. Т. 2. Волинь і Полісся: УПА та запілля 1943–1944 / упоряд. О. Вовк. Київ; Торонто, 1999. 723 с.
6. Літопис УПА. Нова серія. Т. 14. УПА і запілля на ПЗУЗ 1943–1945. Нові документи / упоряд.: В. Ковальчук, І. Марчук. Київ; Торонто, 2010. 840 с.
7. Літопис УПА. Нова серія. Т. 15. Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. Кн. 2. 1944–1954 / упоряд.: С. Власенко, С. Кокін, В. Лозицький. Київ; Торонто, 2011. 661 с.
8. Ольховський І. Кривава Волинь. Кн. 2. Українсько-польське протистояння на теренах Турійського району Волинської області у 1939–1945 роках. Київ: Гарт, 2011. 344 с.
9. Сергійчук В. Поляки на Волині у роки Другої світової війни. Київ: Українська видавнича спілка, 2003. 576 с.
10. Содоль П. Українська Повстанча Армія 1943–1949. Довідник другий. Нью-Йорк: Пролог, 1995. 295 с.

REFERENCES

1. Antoniuk, Ya. (2014). Volynski Chekhy u Vyzvolnii Borotbi (Na Prykladi Kolonii Kupychiv) [Volyn Czechs in the Ukrainian Liberation Movement (On the Example of the Kupychiv Colony)]. Lviv, *Ukrainskyi Vyzvolnyi Rukh*, 19, 202–222 [in Ukrainian].
2. Antoniuk, Ya. (2014). Ukrainskyi Vyzvolnyi Rukh u Postatiakh Kerivnykiv. Volynska i Brestska Oblasti (1944–1955) [Ukrainian Liberation Movement through the Biographies of Its Leaders. Volyn and Brest Oblasts (1930–1955)]. Toronto; Lviv, 1072 [in Ukrainian].
3. Kokhanska, H. (2008). Z Ukrainoiu v sertsii. Spomyny [With Ukraine in My Heart. Memoirs]. Toronto; Lviv: Litopys UPA, 384 [in Ukrainian].
4. Kovalchuk, V., Marchuk, I. (Comps.) (2010). Litopys UPA. Nova seriia, T. 14, UPA i zapillia na PZUZ 1943–1945. Novi Dokumenty (2010) [UPA Chronicle. New Series. Vol. 14, The UPA and Rear Line in North-Western Ukrainian Lands 1943–1945. New Documents]. Kyiv; Toronto, 840 [in Ukrainian].
5. Olkhovsky, I. (2011). Kryvava Volyn. Kn. 2. Ukrainsko-Polske Protystoyannia na Terenakh Turiiskoho Raionu Volynskoi Oblasti u 1939–1945 rokakh [Bloody Volhynia. Ukrainian-Polish Confrontation in the Turiysk Region of Volynian Oblast Lands in 1939–1945]. Kyiv: Hart, 344 [in Ukrainian].
6. Serhiichuk, V. (2003). Poliaky na Volyni v Roky Druhoi Svitovoi Viiny [Poles in Volynia during World War II]. Kyiv: Ukrainska Vydavnycha Spilka, 576 [in Ukrainian].
7. Sodoł, P. R. (1995). Ukrainska Povstancha Armiia 1943–1949. Dovidnyk Druhyi [Ukrainian Insurgent Army 1943–1949. Second Reference Book]. New York: Proloh, 205 [in Ukrainian].
8. Vlasenko, S., Kokin, S., Lozytksyi, V. (Comps.). (2010). Litopys UPA. Nova seriia. T. 15. Borotba proty povstanskogo rukhu i natsionalistychnoho pidpillia: Protokoly dopytiv zareshetovanykh radianskymy orhanamy derzhavnoi bezpeky kerivnykiv OUN i UPA 1945–1954, Kn. 2 [UPA Chronicle. New Series. Vol. 15. The Struggle Against Insurgent Movement and the Nationalist Underground: Interrogation Protocols of OUN and UPA Leaders Arrested by the Soviet State Security Organs. Book 2]. Kyiv; Toronto, 640 [in Russian].
9. Vovk, O. (1999). Vstup [Introduction]. Litopys UPA. Nova seriia. T. 2. Volyn i Polissia: UPA ta Zapillia 1943–1944. Kyiv; Toronto [in Ukrainian].
10. Vovk, O. (Comp.) (1999). Litopys UPA. Nova seriia. T. 2. Volyn i Polissia: UPA ta zapillia 1943–1944 [UPA Chronicle. New Series. Vol. 2. Volyn and Polissia: UPA and its Rear Line 1943–1944. Documents and Materials]. Kyiv; Toronto, 723 [in Ukrainian].

Дата надходження статті до редакції: 26.03.2020 р.